АНСАМБЛЬ «ГАМАНІНА» (БДУІР) – ЗАХАВАЛЬНІК БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ

Дзяржаўская А.В.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Наўроцкая І.В. – старшы выкладчык

У артыкуле прадстаўлена апісанне ансамбля народнай песні "Гаманіна", яго дзейнасці ў кантэксце захавання народнай культуры, у тым ліку праз прадстаўленне разнастайнасці дыялектаў беларускай мовы ў абрадавых песнях. Захаванне і ўзнаўленне арыгінальнага гучання песень пашырае межы ўсталяванага ўяўлення пра аспекты функцыянавання беларускай мовы, што дапамагае захаванню нацыянальных асаблівасцей і ідэнтычнасці Беларусі ў цэлым.

Захаванне традыцыйнай народнай культуры аказвае неацэнны ўплыў на фарміраванне народнай ідэнтычнасці і распаўсюджванне інфармацыі аб культурнай спадчыне нашай Радзімы. Дыялекты з'яўляюцца неад'емнай часткай беларускай культуры, паколькі менавіта яны адлюстроўваюць унікальныя рысы і асаблівасці традыцый насельніцтва самых разнастайных паселішчаў на тэрыторыі Беларусі. Як лічаць навукоўцы, вывучэнне беларускай мовы, як і любой іншай, было б няпоўным без вывучэння жывога народнага маўлення, у тым ліку і дыялектаў, якія з'яўляюцца адной з крыніц папаўнення лексікі літаратурнай мовы [1]. Акрамя таго, дыялекты ў кантэксце народна-абрадавых традыцый наглядна ілюструюць сваю разнастайнасць, што робіць вывучэнне беларускай народнай культуры заняткам не проста карысным, але і неверагодна цікавым. А ў сучасным свеце, дзе глабалізацыя і стандартызацыя становяцца ўсё больш распаўсюджанымі з'явамі, захаванне і дэманстрацыя разнастайнасці дыялектаў набывае асаблівую важнасць. Менавіта гэтым і займаецца "Гаманіна" — ансамбль народнай песні, заснаваны на базе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі, удзельнікамі якога з'яўляюцца студэнты гэтай вну.

Зараз у складзе ансамбля больш за дзесяць чалавек, усе студэнты-першакурснікі, а таксама аркестр са шматлікімі інструментамі: скрыпкі, цымбалы, флейта, акардэон, басэтля, варган, барабаны, дуда — усе разам яны ствараюць і аднаўляюць унікальныя старажытныя мелодыі. У рэпертуары “Гаманіны” танцы, сабраныя з усіх куткоў Беларусі, у якіх улічваецца местачковая манера выканання рэгіёна – радзімы кожнага асобна ўзятага танца; тое ж самае датычыцца і песень, выбраных для выканання.

Касцюмы – асобная тэма ў размове аб ансамблі. У шырокі гардэроб ўключаны рэканструкцыі строяў розных рэгіёнаў. Яны прадстаўлены разнастайнымі рэчамі, з якіх складаюцца ўнікальныя касцюмы для кожнага з удзельнікаў: ёсць кашулі, доўгія спадніцы і сарафаны для дзяўчат і штаны для хлопцаў, камізэлькі, галаўныя ўборы, фартухі і, вядома, паясы.

Ва ўдзельнікаў ансамбля ёсць як індывідуальныя рэпетыцыі, накіраваныя на раскрыццё індывідуальнага таленту, так і групавыя. На індывідуальных занятках найбольш таленавітыя з нас вучаць сольныя песні, у тым ліку для выканання на розных конкурсах. Напрыклад, зімой салют ад нашага калектыву ўдзельнічаў у міжнародным вакальным конкурсе «Шанец», даслаўшы відэа з выкананнем адной з песень рэпертуару "Гаманіны" пад акампанемент аркестра. Не так даўно стала вядома, што ён заняў першае месца ў катэгорыі "Народна-этнічныя спевы".

Ва ўсіх ёсць сваё месца, свая асаблівая роля ў сцэнары кожнай новай праграмы, і на індывідуальных рэпетыцыях гэтыя ролі даводзяцца да ідэалу. Калі праходзяць групавыя заняткі — як з удзелам аркестра, так і без яго — праграма праводзіцца ад пачатку да канца, і гэта, думаю, лепшыя моманты, таму што тады ўсе кавалачкі адзінага цэлага ўз'ядноўваюцца і пачынаюць гучаць гарманічна.

Мы вывучаем абрады, прысвечаныя кожнаму з этапаў гадавога цыкла, напрыклад, Каляды, Масленіца, валачобны абрад, Купалле. У студзені мы праводзілі выступ з каляднай праграмай, 6-га красавіка 2024 г. абаранілі званне народнага ансамбля, а хутка плануюцца яшчэ некалькі выступленняў. Кіраўніца калектыву Маслакова Вера іванаўна матэрыял для выступленняў збірае як са сваіх асабютых экспедыцый, так і з фальклорных зборнікаў, складзеных этнографамі і фалькларыстамі. Наш калядны сцэнар пабудаваны па галоўнай экспедыцыі 2019 года. Тады кіраўніца трапіла ў вёску Тонеж Лельчыцкага раёна Гомельскай вобласці, дзе збірала матэрыял па звычаях калядавання і шчадравання гомельскага Палесся, захоўваючы арыгінальнае гучанне і вымаўленне слоў для лепшай перадачы атмасферы рэальных абрадаў, якія праводзілюя нашымі продкамі. Вось адна з песень, якая была прывезена з экспедыцыі:

"Ці дома, дома сам пан гаспадар"
Ці дома, дома сам пан гаспадар?
Шчодры вечор, сам пан гаспадар,
Шчодры вечор, святы Васілей!
Ой, нема, нема, у гоменцэ седзець,
У гоменцэ седзець, пшэнецу вее.
Ой, ходзем мамо дай памогамо,
Ці не дасць жэ нам хоць по веенцэ.
Ці дома, дома дай яго жона?
Ой, нема, нема, у пекарне седзець,
У пекарне седзець пірогі печэ.
Ой, ходзем мамо дай помогамо,
Ці не дасць жэ нам хоць по пірогу.
Ці дома, дома дай яго дачка?
Ой, нема, нема, ў хустарні седзіць,
У хустарні седзіць, хусты качаець.
Ой, ходзем мамо дай помогамо,
Ці не дасць жэ нам хоць по хустаццы.

Улетку 2024 г. таксама плануецца фальклорная экспедыцыя поўным складам калектыву для збору купальскіх траецкіх песень на Полаччыне.

Такім чынам, захаванне і дэманстрацыя разнастайнасці дыялектаў на тэрыторыі Беларусі з'яўляюцца важнымі аспектамі ўзмацнення культурнай спадчыны і ідэнтычнасці народа. Кожны дыялект — гэта ўнікальны моўны феномен, які адлюстроўвае гісторыю, асаблівасці менталітэту і традыцыі насельніцтва пэўнай тэрыторыі. На сёння юнуе мноства дыялектаў і мясцовых варыянтаў беларускай мовы. Важна захаваць гэтую моўную мазаіку, якая з'яўляецца асновай для фарміравання культурнага самавызначэння краіны. Ансамбль народнай песні "Гаманіна" сваёй дзейнасцю спрыяе гэтаму, збіраючы і ўвасабляючы на сцэне бясцэнны вопыт пакаленняў, звязаны з беларускай нацыянальнай культурай. Такім чынам, ансамбль "Гаманіна", з'яўляючыся пляцоўкай для дэманстрацыі разнастайнасці нацыянальнай культуры і дыялектаў беларускай мовы, актыўна ўдзельнічае ў захаванні традыцыйнай народнай культуры Беларусі.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Лукашанец А.Г. Словаўтварэнне назоўнікаў у беларускіх сацыяльных дыялектах // А. Г. Лукашанец / Веснік Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Серыя 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. Псіхалогія. - Мінск : Універсітэцкае. - 1994. - № 2. - С. 47–50.